

Pääkirjoitus: Kuviteltu Suomi

3/2016 / MATLEENA SOPANEN

Me suomalaiset olemme kyllä aivan omanlaisiamme. Kansamme on kooltaan pieni, mutta korvaamme sisukkuudessa sen minkä lukumäärässä menetämme. Suupalteiksi meitä ei voi haukkua. Kun puhumme, puhumme suoraan ja rehellisesti. Jotkut väittävät meitä varautuneiksi, sulkeutuneiksi jopa, mutta hiljaa hyvä tulee. Kun suomalaisen kerran voittaa puolelleen, on siinä reilu ystävä iäksi. Sellaisia me olemme, me pohjoisen karaisemat, katajaisen kansan jäsenet.

Edellä esitetty stereotypia on jokaiselle lukijalle tuttu. Vaikka todellisuus on luonnollisesti monisävyisempi, on rehellisyyttä, mutkattomuutta ja sisukkuutta korostavassa kansan kuvassa jotain vetoavaa – tämä on se kertomus, johon me haluamme ainakin osittain uskoa. Suomalaisuuteen liittyvät käsitykset ovat jaettua henkistä omaisuutta. Ne toimivat kansallisen itseymmärryksen välineenä ja tukevat mielikuvaa “meistä suomalaisista”, jotka erotumme selvästi omana joukkonamme maailman kansojen keskuudessa. Benedict Andersonin hengessä voidaan todeta, että kyse on kuvitellusta yhteenkuuluvuuden tunteesta. Poliitikantutkija Anderson, joka tunnetaan parhaiten nationalismia koskevista analyyseistaan, esitti teoksessaan

Imagined Communities (1983) ajatuksen kansakunnasta sosiaalisesti ja historiallisesti rakentuvana kuvitteellisena yhteisönä. Kuvitteellisella hän viittasi kansakunnan jäsenten välillä vallitsevaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen: vaikka ihmiset eivät tunne toisiaan henkilökohtaisesti, syntyy yhteiseksi mielletyn menneisyyden sekä jaettujen tapojen ja tarinoiden kautta kokemus samaan yhteisöön kuulumisesta. Tämä on se liima, joka mahdollisti modernien yhteiskuntien olemassaolon.

Kansan kuvaukset voivat kuitenkin toimia myös ulossulkemisen välineenä. Määrittämällä tietyt piirteet tai ominaisuudet toisia "suomalaisemmiksi" on mahdollista arvottaa ihmisiä ja näiden toimintaa. Toisaalta mitä ahtaampiin raameihin suomalaisuus asetetaan, sitä harvempi pystyy kuvaan samaistumaan. Rajanvetoa tehdään myös vertailun kautta, mikä on tullut hyvin esiin esimerkiksi turvapaikanhakijoihin liittyvässä keskustelussa, jossa usein pelataan sekä tulokkaisuuteen että suomalaisiin liittyvillä stereotyyppioilla. Vilpillisyydestä tai nöyryyden puutteesta syytettyjen tulijoiden toiminta näyttäytyy erityisen tuomittavana niiden kriitikoiden silmissä, jotka käyttävät vertailukohtana luonnostaan rehellisen ja vähästä kiitollisen suomalaisen kiiltokuvaa. Monissa kannanotoissa on myös oltu huolissaan suomalaisen kulttuurin säilymisestä. Muualta tulleet vaikutteet nähdään uhkana, joka saattaa tahrata tai jopa nielaista kokonaan kantaväestölle tutun kulttuurin.

Huolehtijat unohtavat, että myös näissä pohjoisen kolkissa on liikkunut iät ja ajat muualta tulleita ihmisiä ja ajatuksia. Jotkin vaikutteet ovat juurtuneet niin merkittävällä tavalla osaksi kulttuuriamme ja historiaamme, ettemme tule enää aktiivisesti ajatelleeksi niiden alkuperää. Näin joulun alla esimerkiksi sopii monelle suomalaiselle (ainakin muodollisesti) tärkeä kristinusko, jonka juuret tunnetusti ovat Lähi-idässä. Uskon luterilaisesta muodosta saadaan puolestaan kiittää erästä omapäistä saksalaista pappia. Käsityksemme suomalaisuudesta lepääkin pitkälti mielikuvien varassa. Siinä ei sinänsä ole mitään pahaa, kunhan muistaa ajoittain kyseenalaistaa kulttuurin autenttisuutta koskevat käsityksensä.

Alun perin Hybris-lehdessä julkaistu teksti verkossa:

<https://hybrislehti.net/pkirjoitus-kuviteltu-suomi>